

XV Jornada de Bones Pràctiques

Innovació educativa a les escoles municipals

Relatoria de la presentació d'experiències i dinàmica d'intercanvi a les escoles bressol municipals.

En el primer bloc es van presentar les següents experiències:

1. **Sant Andreu de Llavaneres: 'El sentit del caos'. Meritxell Cortés i David Castillo**

Origen: Aquest projecte sorgeix d'una necessitat concreta en el context d'una Escola Bressol que al 2008 passa a ser de titularitat pública. L'equip de l'escola comença a transformar tot allò visible: espais, materials, escenaris... Un cop fets aquests canvis, la pregunta que es plantegen és: i ara què? Per respondre aquesta pregunta van iniciar un procés de treball per a canviar una petita part de l'escola que, posteriorment va tenir repercussions i implicacions a tota l'escola. Destaquen el valor del procés viscut que creuen significatiu com a mostra del que passa al nostre territori.

L'origen del projecte rau en el neguit personal d'una docent i de la sensació que tenia que l'espai de classe era un caos; res no funcionava. Es van dur a terme un seguit de canvis, en una sola aula d'1 a 2 anys, que partissin de la realitat i necessitats pròpies dels infants.

El projecte: prèviament, s'havia fet un buidat d'idees sobre què és important. A partir d'aquí es van prendre decisions metodològiques: què fem, com ho fem, qui ho fa. També es van preguntar: per què passa el que passa?. És a dir van fer servir l'argumentació pedagògica reflexionant a partir de la pròpia pràctica.

Van planificar els diferents moments de la prova pilot d'observació que va consistir en obtenir diferents mostres (individuals, col·lectives, puntuals, temporals...) enregistrades en vídeo i que després es van posar en comú en un grup de treball.

Conclusions: la conclusió més important a la que van arribar és que: veiem allò que coneixem. Cal la visió dels altres companys per ampliar la mirada o tenir una mirada diferent.

El que van veure un cop finalitzada l'observació és que l'espai no era un caos, era un joc dels infants que traslladaven materials, circulaven per espais, d'una forma autònoma i no planificada o pensada pels docents. Això els va dur a reflexionar sobre el paper de l'adult: interactua o no? Què significa acompanyar? És a dir, a fer una reflexió sobre la pròpia pràctica.

Dificultats: les dificultats amb que es van trobar va ser disposar de temps per reunir-se, compartir i reflexionar.

2. Manresa: 'Mindfulness a la bressol'. Cristina Martín

Origen: el 'mindfulness' consisteix en un estat conscient del present i en el gaudi de les petites coses. El punt de partida del projecte és un seguit de situacions que van passar el decurs d'un curs escolar que es van poder treballar des d'aquesta metodologia. La reflexió conjunta de l'equip del centre i l'acció de caminar descalços, van actuar com a detonador d'altres canvis importants.

El projecte: va ser un procés llarg de tot l'equip que va passar per una formació pràctica i vivencial en mindfulness. En la pràctica, va suposar adequar el ritme de la pràctica professional al ritme dels infants, i un canvi de mirada: més atenció al moment present, a ser conscients del moment. Això es va aplicar en tots els àmbits: intern (programació, avaluacions, materials...) i didàctic cap als infants. Han aplicat aquest projecte durant 3 anys.

En un primer moment creien que la seva era una bona escola que funcionava molt bé. Però després d'aprofundir-hi es van trobar coses com: la manca de coherència interna, la manca de temps de reflexió...

Conclusions: la implementació d'aquesta metodologia ha fet que augmenti l'autoconeixement i això reverteix en una millora de la pràctica professional (famílies, companyes treball, equip, infants...), en la presa de decisions, en un increment de l'empatia i la tolerància; és a dir en una millora en la relació amb els altres.

Dificultats: entenen les dificultats com a oportunitats de millora. La primera dificultat va ser que tot l'equip cregués en la metodologia mindfulness; essent un equip de 6 persones va ser relativament senzill. El segon pas va ser com comunicar el projecte (a les famílies i a l'administració...) de forma que fos entès, acceptat i compartit, posant en valor els beneficis d'aquesta metodologia per als infants, les famílies i la comunitat educativa.

3. Martorell: Espais d'autoaprenentatge i de lliure circulació. Lidia Torres i Elena López

Origen: l'elaboració del PEC. A partir d'aquí es va fer una reflexió: es treballa l'autonomia de l'infant? L'acompanyament és el que cal? I la relació amb les famílies? Es tenen en compte realment els interessos dels infants? Sense interès i desig hi ha aprenentatge? El resultat de la reflexió va ser que no anaven bé. Van ser conscients del descontent, el desànim i l'estrès que provocaven unes pràctiques que no aportaven valor al centre. A partir d'aquí van apostar per provar alguna cosa diferent.

El projecte: va consistir en un canvi metodològic a les aules. Ara els infants es mouen lliurement en funció dels seus interessos decidint on volen anar, l'equip docent respecta el seu ritme i el seu procés d'aprenentatge del qual en són protagonistes. Es tracta d'una pedagogia lliure i activa que fomenta la creativitat, la presa de decisions, les relacions amb tota la llar d'infants, i nous aprenentatges. Els espais van canviant. Les educadores observen els interessos i les necessitats dels infants i a partir d'aquí pensen espais i

materials. Les educadores no dirigeixen sinó acompanyen a partir de l'observació de l'infant.

En una primera fase van dur a terme un treball de recerca: quines pràctiques hi havia al territori, es van fer visites de membres de l'equip a altres centres, van assistir a congressos, conferències... A partir d'aquí es van iniciar els canvis. L'escola té 4 grups. Van començar amb els més grans: 3 cops per setmana van implantar la lliure circulació durant una estona. A final de curs les educadores van rebre una formació sobre la lliure circulació. La mateixa formadora els va fer un assessorament i acompanyament en la introducció dels canvis.

Conclusions: la resposta positiva dels infants va fer que tiressin endavant amb els canvis. També la resposta de les famílies, tot i que algunes van manifestar algun dubte que les mateixes docents s'havien plantejat. Han vist que aquesta metodologia provoca i dona llibertat respectant els interessos, les necessitats promovent l'autonomia de l'infant. Defuig d'una estructura rígida i de la rutina. La pràctica diària els hi dona la raó: l'ambient és tranquil i s'han reduït els conflictes entre els nens.

Dificultats: és un repte i una oportunitat per aprendre. Ha suposat canvis en el projecte educatiu i en la pràctica professional. Tenen molta feina a fer. Creuen que en el futur caldrà fer una reflexió sobre la pròpia pràctica.

4. **Sabadell: Bebeteca a la Bressol. Loli Vázquez i Gemma Vega**

Origen: neix al 2014 de la idea de que a les escoles és molt important i imprescindible mantenir la màgia; de tenir l'oportunitat de viure vides que no et pertanyen i on pots ser qui vulguis'. Això permet connectar i crear un vincle amb les emocions. La bebeteca té un triple us: és un espai on jugar amb els infants, on llegir contes, on estimular el llenguatge oral... També és un espai on també trobar-se amb les famílies, sobre tot per potenciar el vincle amb l'espai des de la intimitat amb els infants, i per fer un assessorament i acompanyament de les famílies en el procés de criança.

El projecte: va ser un treball de tot l'equip. El primer tema que van abordar va ser cercar un espai adient per les activitats que s'hi volien desenvolupar i que tingués les característiques desitjades (accés, llum natural...). Després va ser la selecció dels llibres, la seva ubicació (l'accés per als infants), el material complementari...

Conclusions: la bebeteca ha esdevingut un espai molt estimat per l'equip, els infants i les famílies. Ha permès coses com l'estimulació llenguatge oral i de tots 5 sentits dels infants i la cohesió de l'equip docent.

Dificultats: la manca temps de dedicació i el suport econòmic i 'personal' –tot i que compten amb l'aportació de recursos i la implicació de l'AMPA-.

De cara al futur pensen ampliar el projecte en temàtiques específiques. Per exemple, poder disposar de contes de totes les nacionalitats i cultures dels nens de l'escola. També implicar a les famílies en la gestió de la Bebeteca.

5. Palau-Solità i de Plegamans: treball transversal a nivell municipal. Laura Serrano

Origen: la igualtat gènere. L'escola bressol pot posar els fonaments per fer-ho possible.

El projecte: abasta 3 àrees de l'ajuntament. No és tan una transformació educativa sinó posar l'èmfasi en l'àmbit de la igualtat a partir de la reflexió sobre diferents elements teòrics posant en valor la cura dels altres. El projecte s'estructura en tres blocs:

- La sensibilització (marc teòric)
- L'anàlisi amb treball de camp (materials de l'escola bressol...)
- L'elaboració d'un pla acció educativa que tingui en compte aquests punts.

Es treballa amb els jocs i les cançons dels infants, i els usos dels espais com a llocs de socialització en els que s'haurà d'incidir. A partir del curs vinent es treballarà la relació amb famílies; s'emprarà la maleta: una guia d'observació per treballar a casa.

Dificultats: la manca d'entitats que treballin amb co-educació. La necessitat de fer un replantejament professional i personal. La limitació pressupostària va fer que es comences amb una prova pilot, la qual cosa va implicar haver de reajustar les expectatives. L'eina més potent de les educadores és el discurs: se l'han de creure i fer seu. Sense aquesta conscienciació no és possible fer cap transformació.

6. Manlleu: 'Escola Verda'. Noelia Vallejo i Laia Marqués

Origen: es tracta d'un projecte transversal d'escola que va néixer el curs 2010-2011 amb la voluntat de promoure hàbits sostenibles en els infants fent èmfasi en el medi ambient i d'acostar dues realitats, aparentment tan diferents, mitjançant l'aprenentatge-servei.

El projecte: la innovació va consistir en aplegar dos grups amb objectius comuns: infants i persones amb discapacitat del mateixa població. Es va establir una col.laboració amb el centre ocupacional Sant Tomàs que atén a persones amb discapacitat intel.lectual. Aquestes persones reben un servei de teràpia ocupacional: una atenció individual adreçada a persones que pel seu grau discapacitat no tenen accés món laboral.

Setmanalment 3-4 usuaris acompanyats d'una educadora van al centre i participen en la cura de l'hort. Això implica una gran coordinació del centre ocupacional amb l'escola. Progressivament els usuaris del centre ocupacional van passar a fer també treballs a l'aula. Això va implicar un canvi de mirada en l'equip envers persones amb discapacitat.

Conclusions: valoren molt positivament el projecte perquè han assolit la consecució dels objectius plantejats:

- Respectar el medi ambient i les persones
- Acceptar la diferència i viure-la amb naturalitat
- Promoure l'autoestima (discapacitats)
- Potenciar la part propositiva
- Crear situacions autoaprenentatge en infants i adults

Dificultats: enteses com a reptes. En primer lloc, la gestió del temps. Cal temps per generar confiança i comoditat. També hi va haver temor a la resposta de les famílies. També és una dificultat la logística del projecte: hi participen de 5 a 7 aules. A més l'equip ha sofert canvis i noves incorporacions que han dificultat mantenir viva l'essència projecte.

Finalitzades les presentacions, na Carme Carnerero va voler destacar algunes frases dels ponents en relació als seus projectes d'innovació:

- llençar-se a la piscina
- anar a lo desconegut
- aprendre a mirar
- aprendre a compartir
- aprendre a pensar diferent

Durant el segon bloc les persones que van presentar experiències van respondre a les preguntes del públic que s'havien recollit i seleccionat prèviament.

PREGUNTES:

Per a '**El sentit del caos**'. Meritxell Cortés i David Castillo

Pregunta: Com es duen a terme els canvis?

Resposta: No es poden fer canvis sense reflexió. Cal una reflexió sobre la pròpia pràctica.

Pregunta: Com es gestiona el caos?

Resposta: Primer cal conèixer, després respectar i després valorar. Enriquant les idees primeres a partir de la realitat.

Pregunta: Quin ha de ser el rol de l'adult:

Resposta: Acompanyar amb respecte i amb interacció; això fa possible el vincle i l'aprenentatge. L'adult ha de ser una persona que s'interessa per conèixer una realitat que creiem que coneixem, fent-se preguntes, prioritzant esforços, reflexionant sobre un punt en concret i enriquant-nos personalment i a nivell d'escola.

Per a '**Mindfulness a la bressol**'. Cristina Martín

Pregunta: Quins beneficis han observat amb família-infant?

Resposta: Mindfulness és una pràctica per viure millor. Les famílies són més comprensives i respectuoses, més atentes a l'infant, més felices.

A continuació trobareu les respostes a les preguntes que per manca de temps vàrem quedar sense resposta i que posteriorment, l'equip de la bressol, ha fet per escrit.

Pregunta: On trobar més informació sobre el mindfulness?

Resposta: Dos investigadors de molt prestigi són tan el propi fundador Kabat-Zinn com la Sarah Silverton, i per youtube tenen conferències molt interessants.

www.bemindful.co.uk

www.umassmed.edu/cfm
www.bangor.ac.uk/mindfulness
www.developingmindfulness.ning.org (per a nens)

LLIBRES:

- Tranquilos y Atentos como una rana. Eline Snel
- Mindfulness. Sarah Silverton
- Qualsevol llibre de Dr.Jon Kabat-Zinn

Pregunta: Quins canvis concrets s'han observat en les infants?

Resposta: El fet que els adults estiguem més atents fa que els infants també ho estiguin més. Com sabeu el 0-3 és mindfulness per naturalesa per tan ells estan concentrats en tot allò que fan. El treball està en els adults, en no trencar aquest ritme i aquest fer d'atenció que tenen amb les nostres presses " d'adult". Per tan, ha influenciat molt positivament la nostra actitud envers als infants, fan moltes més observacions i se n'adonen de moltes més coses perquè nosaltres deixem el temps que necessiten, som conscients que no els podem fer anar a més velocitat perquè és perjudicial per ells i per nosaltres també.

L'ambient tranquil quan entres a l'escola també reverteix positivament en l'actitud dels infants: Quan entrem hi ha música, encens i un espai agradable on les famílies i els infants poden parar, treure's les sabates i entrar a les aules. Les entrades ja no són amb pressa. Aquestes petites coses ajuden a parar , a adonar-nos que quan arribem a l'escola, anem tranquils!.

Hem de diferenciar el mindfulness dins de l'activitat natural de cada persona (adult o infant), de les propostes de " mindfulness" programades amb materials concrets (ens passem l'ampolla de la calma, una espelma o bé olorem un ram de flor,etc, etc..) . En aquestes si que hem notat que ajuden a que la propostes següents es facin de manera més atenta i tranquil·la. Ajuden a parar, a pensar, a sentir i això fa que després estiguem més predisposats a estar tranquils. Fem aquestes propostes abans d'explicar un conte, abans d'anar a dormir, abans de marxar cap a casa... on mentre ens passem l'objecte per mirar-lo, olorar-lo, sentir-lo cada nen/a pot aprofitar per dir-nos alguna cosa, allò que vulgui! I els altres estem atents a l'altre, el respectem, l'escoltem.

L'atenció conscient també vol dir anar posant paraules a les situacions i sentiments que ens van sorgint al llarg del dia, per tan, els infants també aprenen a anar definint què els hi passa en aquell moment, o entenent què li passa a l'altre (empatia) adonar-se de que no li ha agradat alguna cosa, o si! I ens fem més conscients. Això també ho hem notat. Parem, agafem perspectiva, observem, expliquem, fem preguntes, trobem respostes, decidim què fem.

També podem potenciar l'ambient tranquil fent propostes amb els infants que requereixin de concentració . Aquestes propostes són les de manipulació fina ja que quan hem d'estar concentrats per encaixar o manipular objectes petits, relacionar-los , enfil·lar-los etc etc... no podem fer-ho corrent i saltant. Ens ajuda a baixar el nivell de moviment i ens afavoreix, per exemple, les entrades al matí on hi ha trànsit de famílies i infants perquè l'ambient no es carregui també de massa moviment.

Pregunta: Com ha transformat els espais. Quines accions s'han fet?

Resposta: El fet d'estar atents als petits detalls ha fet que tot prengui una altra forma i mica en mica hem anat transformant els espais de manera que tenen una coherència entre ells tan en el sentit decoratiu o físic com en sentit pedagògic, i tan a dins com a fora.

L'entrada compta amb un racó per les famílies amb seients i també catifa i puff i on sempre hi ha música tranquil·la i encens, les famílies entren, seuen, es descalfen, també els infants i llavors entren a l'aula. Els espais prenen un estat de calma acompanyats de música i alguna olor per tan, hi donem també aquesta importància ja que això condiciona l'estat de la gent (petita o gran) que hi entra. Potenciem així l'ambient de calma.

Cada espai està cuidat al detall: un marc de fotos, una espelma, un tauleta amb una flor, un cartell fet amb cartró i punteta, una llum indirecte, una cortina ... són detalls que fan que l'espai prengui una sensació com de casa.

La documentació que hi ha també ha canviat, ara és uniforme i per tan, dona sentit a l'espai. A quin espai col·loquem cada documentació també ho hem pensat! A l'entrada, documentació dels trets d'identitat de l'escola, dels valors, del Pec, davant les aules alguna documentació que fa referència a alguna proposta que han fet aquells infants i a dins les aules documentació on s'explica què s'hi proposa a cada racó i perquè. Sempre ho acompanyem d'algunes fotografies.

Les fotografies també han canviat: ara la majoria de fotos ja no són fotografies on s'hi veu tot el grup, per norma general fem fotografies de seqüències o bé de detalls perquè la nostra mirada ara veu això! Coses concretes, precises... per tan, l'espai també queda reflectit amb unes fotos molt diferents de com ho fèiem abans.

Cada cosa té el seu lloc i amb aquesta premissa sempre hi ha ordre, un aspecte molt important ja que pensem que on hi ha ordre extern hi ha ordre intern.

S'ha pensat cada racó de manera que ens imaginem com s'hi senten les persones que l'utilitzaran, des d'aquesta perspectiva empàtica i això també ha fet que ens miréssim amb més "amor" cada espai. Per dir-ho d'alguna manera, no ens val posar les coses de qualsevol manera i sense haver-les pensat! (hi continuem treballant). En general la línia és aquesta! Es nota que hi ha coherència, un fer pensat, un material posat amb cura.

Uns espais poc carregats d'objectes sense sentit, amb una línia clara i una col·locació del mobiliari que tot i que permet delimitar els diferents racons de joc no doni sensació d'aula massa plena.

Hem canviat els colors, escollint a poder ser colors de tons crus, beixos, grisos... per tal que l'ambient sigui més neutre i més uniforme.

Pregunta: Hi ha hagut implicació per part de les famílies?

Resposta: En tot moment les famílies han estat informades del procés que ha anat fent l'equip i de tots els canvis que hem anat incloent al dia a dia a l'escola. Això ha fet que es sentin implicades dins el projecte ja que en alguns aspectes elles també han hagut de "modificar alguna cosa", per exemple amb el caminar descalç.

S'impliquen formant part de l'escola amb la mateixes ganes i motivació que nosaltres perquè, mica en mica, han anat veient que dona uns resultats positius amb els infants però també a ells.

Estan molt interessats en la metodologia i sobretot els agrada que els expliquem quins recursos utilitzem nosaltres per atendre a les demandes que fan els infants ja que a vegades els costa d'entendre o d'atendre. No acostumem a donar consells de com han d'actuar ja que els pares de

l'infant sempre són els primers educadors però si que expliquem com nosaltres ho fem per si volen fer-ho igual o provar-ho. La comunicació és essencial per tal que el projecte prengui força i arribi a tothom que intervé a l'escola per tan, l'equip fa un gran treball per transmetre tot allò que creiem que és important .

Per a **Espais d'autoaprenentatge i de lliure circulació**. Lidia Torres

Pregunta: Quins ambients teniu?

Resposta: En tenim 5. 3 aules amb un ambient cadascuna, el pati i l'aula de moviment. Les aules són: la masia –un espai simbòlic-, la pedrera -un espai de construcció- i el laboratori –un espai d'experimentació-.

Pregunta: Com es gestionen aquests ambients?

Resposta: mitjançant comissions (la de petits i la dels grans) cada tutora s'encarrega de la seva(es) aula(s). Hi ha treball en equip i molta coordinació. També cal documentar tota la feina: fotografies, informes....

Pregunta: Què s'observa en els espais de lliure circulació?

Resposta: Les observacions més riques necessiten més temps i coordinació. Com els nens decideixen són ells mateixos i això facilita l'observació.

A continuació trobareu les respostes a les preguntes que per manca de temps vàrem quedar sense resposta i que posteriorment, l'equip de la bressol, ha fet per escrit.

Pregunta: Què és per a vosaltres el concepte: “que els infants siguin autònoms”

Resposta: Per nosaltres un infant autònom és aquell que té la confiança i seguretat en si mateix suficients per afrontar diferents situacions i/o realitzar diferents accions sense dependre dels altres i per tant es val per si mateix i és conscient de les seves.

Contemplem aquesta autonomia des d'un punt de vista global, donant la possibilitat als infants d'escollir i de fer el que ells mateixos decideixin. D'aquesta manera no han de dependre del que els hi diem els adults. Per tant els infants són autònoms per decidir i fer.

Pregunta: Com conduir el vincle amb l'infant

Resposta: Cada infant té el seu grup i tutora de referència, i ho tenen ben clar.

Durant els primers dos mesos del curs no s'inicia el treball per ambients, donant la importància a fer un bon acolliment de l'infant i les seves famílies, per tal de establir i consolidar el vincle entre l'educadora – infant, i entre els mateixos infants.

En el moment que comencem a introduir el treball per ambients els donem l'oportunitat de relacionar-se amb tots els infants i educadores del centre, donant el temps necessari a cada un d'ells per decidir quan volen interactuar amb els altres infants i adults de la Llar. Els que són més tímids els costarà més fer-ho però amb el temps esperem que vagin ampliant el seu cercle social.

Pregunta: Com fer el recull i el traspàs d'informació de les observacions dels infants entre els docents

Resposta: Durant les estones d'activitat en els ambients les educadores puntualment anoten observacions, fan fotos i filmen, donant més importància a fer un bon acompanyament als infants; aquesta informació la compartim informalment tot l'equip a diari durant l'estona no lectiva. I a més a més, ens reunim tots per posar-ho en comú un cop per setmana. Durant aquesta estona és quan es fan les anotacions i observacions entre tot l'equip dedicant un temps a cada infant. També es fa el recull d'imatges i vídeos.

Pregunta: La mestra té assignada una aula?

Resposta: L'educadora-tutora té assignada la tutoria d'una aula amb un grup d'infants, dels quals serà la responsable de tot el que comporta: entrevistes amb les famílies, recull de les observacions, realització de l'informe... Paral·lelament també se n'encarrega de la seva aula i/o ambient (plantejar les propostes, canviar els materials...), i les educadores de suport es responsabilitzen de l'espai Natura (pati) i del d'Expressió (sala de psicomotricitat).

Pregunta: Quins materials hi ha?

Resposta: Sobretot hi ha materials naturals (fusta, metall, ceràmica, roba, sorra, paper...) i no estructurat. No deixant del tot de banda algun material més estructurat.

Espai Mux-Art > cavallets, pintures, pigments naturals, fang, papers de diferents tipus, robes...

Espai Caseta > cuina, llit, sofà, estris de cuina (plats de ceràmica, coberts metàl·lics, cullerots de fusta...), nines (robes, cotxets, trona...)...

Espai Oficis > eines de fusta, pàrking de fusta i cotxes, disfresses, sabates, barrets, estris de perruqueria i metges...

Espai Ciència > provetes, pinces, lupes, imans, circuits, balança, microscopi...

Espai Experimentació > llum ultravioleta, objectes fluorescents, peces de diferents formes (esferes, cubs, daus...), materials i estris per manipular sorra, blat...

Espai Natura > plantes, taula de picnic i cuineta, pedres, trossos de troncs...

Espai Expressió > estructures per gronxar-se i enfilar-se, robes, pilotes, cercles, plaques sensorials, peces de construcció...

Pregunta: Quina importància té el material no estructurat?

Resposta: Aquest tipus de material provoca treballar un dels nostres objectius que és el de desenvolupar la creativitat a l'hora de fer-lo servir. El fet de no incitar a fer una acció concreta els dóna la possibilitat de pensar, imaginar, manipular, experimentar, descobrir.... d'una manera lliure les seves propietats i possibilitats. Els infants han de pensar i decidir què fer i com.

Tipus i mitjans d'observació: Anotacions, fotografies, filmacions, pautes d'observació...

Per a **Bebeteca a la Bressol**. Loli Vázquez i Gemma Vega

Pregunta: Com es gestiona la bebeteca?

Resposta: està oberta en el moment en que s'obre l'EB a les famílies.